

Anmeldt af
Karen Ellen Spannow:

Merete Bøge Pedersen

*Den reglementerede
prostitution i*

København 1874-1906

Museum Tusculanums

Forlag, Københavns

Universitet 2000

191 sider kr. 175,-

Offentlige fruentimmere og deres vogtere

Sidst i det forrige århundrede følte de ansvarlige myndigheder, at nu måtte der gøres noget seriøst for at hindre den fortsatte spredning af veneriske sygdomme. Da myndighederne var overbeviste om, at det ikke mindst var de letlevende kvinder, der forårsagede diffusionen af de fæle underlivsorienterede bakterier, faldt det helt naturligt at forsøge at få has på dem ved at kontrollere disse kvinders gøren og laden. Derfor blev der i tiden fra 1874-1906 indført en bestemmelse om, at alle kvinder, der falbød deres kroppe til fremmede, skulle registreres og underkastet jævnlige lægelige undersøgelser. Reglementet blev indledningen til et minutiøst og nidkært politiarbejde, der ikke bare blotlagde den allerede synlige prostitution, men også rummede ihærdige bestræbelser for at afdække den såkaldt hemmelige prostitution.

Dette forløb har historikeren Merete Bøge Pedersen skrevet et spændende speciale om, som nu er udgivet med mindre ændringer. Konklusionerne er beskæmmende for alle vogtere af den gode moral. For selv om der ikke nogensinde er blevet sparet på dystre forudsigelser med hensyn til prostitueredes fremtid, så klarede de registrerede prostituerede sig ikke så skeløjet endda. På nogle punkter måske endda bedre end dem, der ikke afveg dydens smalle sti. Ganske vist var de som myndighederne på for-

hånd havde regnet ud plaget af veneria, men det kan ses som en velsignelse i fork-lædning, fordi det sparede dem for at føde en masse børn, noget der sandt at sige ikke er befordrende for fattige kvinders helbred. Det kan i hvert fald være en direkte anledning til at de prostitueredes dødelighed ikke var højere end alle andre kvinders. Hvad der måske er endnu mere overraskende er, at de også blev gift i nogenlunde samme omfang som alle andre kvinder. Uden at nogen dog af den grund bør få mindelser til *Pretty Woman*, for det var uhyre sjældent at disse lavstatuskvinder erobrede andet end et ustadigt hjerte og et eventuelt alimentationsbidrag fra en mand fra den bedrestillede del af befolkningen.

Som optakt til konklusionen er Pedersen ivrig efter at fastslå, at prostitution for de fleste var et givtigt foretagende. Hun ønsker at kvalificere opfattelser af, at kvinderne udelukkende prostituerede sig på grund af deres fattigdom ved at pege på den tillokkelse, der lå i den potentielle indkomst som offentligt fruentimmer. Efter hendes mening havde de prostituerede ganske gode muligheder for både at spare lidt op og samtidig komme ud af det lavt betalte og slidsomme arbejde i private hjem og på fabrikker og systuer, som mange af deres medsøstre måtte døje med livet igennem. Disse spørgsmål rejses ikke i et forsøg på at idyllisere tilværelsen som prostitueret, men i erkendelse af at tilværelsen i det hele taget kunne være ganske barsk for kvinder fra de lavere samfundslag.

Den almindelige løn for tjenestepiger, hvor man ofte sled og slæbte som enepige og i tilgift var underlagt herskabets skiften-de luner var sidst i 1800-tallet 8-12 kroner om måneden. Som oftest havde tyendet også logi hos den familie, de betjente, men det indebar så også, at de ved eventuel fyring samtidig blev hjemløse, og havde ydermere den ulempe, at det kunne være ganske svært at holde fritid og arbejde adskilt. For serveringspersonale på restauranterne (opvartningspige) lå lønnen på omkring 10 kroner, men disse måtte så lægge udgifterne til logi oveni. For fabriksarbejderne lå lønnen på omkring 8 kroner om ugen, men de måtte ofte påregne en daglig arbejdstid på 12-13 timer og derudover døje med det

støv, røg og snavs, som produktionen førte med sig. Syersker kunne tjene omkring 30 kroner om måneden, men måtte finde sig i, at de ikke var ansat kontinuerligt og for nogle indebar det at de var uden indtægt i over en tredjedel af året.

Til sammenligning havde de prostituerede, der oplyste deres indtægtsforhold til politiet tjent mellem 2,42 og 11,14 kroner pr. samleje, fordelt sådan at de øvede – og altså lidt ældre – tjente mest. I gennemsnit angav kvinderne at have mellem 35 og 40 samlejer pr. måned, og det indebærer at den laveste (gennemsnitlige) indkomst, som kunne registreres i perioden var mere end 70 kroner pr. måned. Nu var der ganske vist erhvervsmæssige udgifter både til logi og til pynt og pjank, men samtidig må det erindres, at den potentielt højeste indkomst lå på omkring 450 kroner, og at indtægterne i praksis har svinget mellem disse to yderpunkter for den enkelte kvinde. Dertil kom, at de prostituerede af og til fik gaver eller drikkevarer og mad.

Pedersen foretager også på baggrund af de optegnelser om indskrevne prostituerede hun har gennemgået en differentiering mellem de prostituerede. For der var sandelig forskel på, hvordan de klarede sig, en forskel som ikke altid gives plads, når tilværelsen som prostitueret vurderes eller rettere fordømmes. Nogle havde held til at skaffe sig en fast godgører, som betalte huslejen og andre udgifter uden nødvendigvis at blande sig i, at den pågældende kvinde havde kunder ved siden af. Sådanne arrangementer kunne sikre de heldige (eller skal vi sige dygtige?) en bekvemmelig tilværelse, som kan anskues som en fair kompensation for social stigmatisering. Disse kvinder behøvede ikke at have det helt store flow i forretningen for at klare sig og har derfor haft mulighed for at fravælge kunder, som de ikke synes var acceptable. Det er måske netop denne mulighed som gør en kvalitativ forskel i forhold til de knap så begunstigede. Det var dog de færreste, som havde faste arrangementer; således mener Pedersen, at det drejer sig om omkring 4% af de prostituerede, som var indskrevet i politiets annaler.

I bogen er der også interessante beskrivelser af politiets arbejde i forbindelse med de

prostitueredes virksomhed. Sædelighedspolitiet tog sig særdeles grundigt af de offentlige fruentimmere, og det er tankevækkende, når man gør sig klart, at de er det historiske udspring for nutidens narkotikapoliti. Den nidkærhed den daværende politistyrke udviste med hensyn til at følge kendte prostitueredes gøren og laden ved deres bolig og andre steder, har sine klare paralleller til nutidens intense opmærksomhed på de synlige stofafhængige. For slet ikke at tale om den ihærdighed moralens uniformerede vogtere lagde for dagen, når det drejede sig om at afgøre, om ikke indskrevne fruentimmere havde gang i mere end godt var og således var ansvarlige for det, der med bæven og uro blev omtalt som den hemmelige prostitution. Her er der også klare paralleller til nutidigt politis optagethed af det mere skjulte stofbrug.

Man kan spørge sig selv, hvad det er, der er så interessant ved de fænomener, man strengt taget ikke rigtigt kan få øje på. Men et af svarene er jo nok, at netop uvidenheden giver plads for fantasifulde forestillinger om omfang og karakter af de frygtede aktiviteter. Desuden har både datidens sædelighedspoliti og nutidens narkotikapoliti en fast alliance med begrebet om den offentlige sundhed, og det virker legitimerende i forhold til en næsten hvilken som helst ihærdig intervention. De smitsomme sygdomme har altid været en god allieret for dem, der ønskede at stikke næsen ned i andres opførsel.

Datidens sædelighedspoliti indsamlede en masse detaljerede oplysninger om de offentlige fruentimmere. De vidste, hvor meget kvinderne modtog i betaling for et samleje, hvor dette fandt sted, og hvem der udo-ver kvinderne selv scorede kassen. Alfonser blev også fulgt med stor opmærksomhed. Interessen for kunderne var mere behersket, der blev for det meste værnet om deres anonymitet. For ganske vist blev prostitutionen som fænomen fordømt, men den blev samtidig accepteret ud fra en opfattelse af, at det var nødvendigt (og naturligt!) for nogle mænd at supplere den sparsomme servicering i dobbeltsengen. Den generelle nølen med at følge op på de herrers seksuelle adfærd kan imidlertid have været en medvirkende årsag til, at succésen med at

få begrænset veneria var begrænset og at det derfor i 1906 blev opgivet at fortsætte den reglementerede indskrivning af offentlige fruentimmere. Det indebar ikke, at man opgav at følge intenst med i de prostitueredes færden, det skete blot på andre måder. Fascinationen af de knap så honette liv og underliv er nemlig langtidsholdbar.

Det er forfriskende med en analyse, som sætter sig ud over de moralske kvababbelser, som ofte omringer fænomenet prostitution, og man kunne næsten ønske, at nogen ville give sig i kast med en lignende distanceret analyse af nutidens prostitution. Det kunne måske frembringe et mere nuanceret billede af årsager til og virkninger af prostitution i velfærdssamfundet, hvor det er svært at holde fast i billedet af absolut fattigdom som hovedårsagen.

Anmeldt af
Søren Friis Smith:

Arild Linneberg

Retten til barnet

Gyldendal 2000

160 sider. Kr. 199,-.

Skilsmissebørn og fraktalfamilier

Forfatteren er en nu 50årig, dr. phil., professor i litteraturvidenskab ved Universitetet i Bergen, Norge.

Bogen er skrevet på baggrund af forfatterens erfaringer i forbindelse med, at hans ex-kone ønskede at være eneindehaver af forældremyndigheden over fællesbarnet, efter at parterne i en årrække havde delt den.

Bogen tager afsæt i forfatterens livshistorie, idet den, stærkt farvet af hans faglige baggrund, fortæller om hans liv, fra han blev gjort bekendt med, at hans tidligere kone kræver forældremyndigheden over fællesbarnet, til sagen afgøres ved retten i Bergen – med en overraskende dom!

I bogens indledning tiltales læseren direkte med et "Kære læser", og forfatteren slår dermed bogens karakter af at være et bekendelsesskrift an. Dette perspektiv fastholdes, på godt og ondt, bogen igennem. Godt, idet læseren fastholdes – også igennem de mange litterære afstikkere – af forfatterens åbenhjertighed og indignation (over et umenneskeligt retssystem, mere end over en ex-kone), mindre godt, når forfatteren bliver meget privat og dermed mindre interessant for læseren.

Forfatteren har humor, og sine steder har bogen humoristiske passager. Bogens 'stemningsleje' er dog ikke humoristisk, snarere præget af den dystrehed og tragik, der er betegnende for et handlingsforløb som det beskrevne.

I bogens første kapitel møder man en central psykologisk pointe: At den øgede kontakt mellem fædre og deres børn, der er en konsekvens af den øgede ligestilling mellem kønnene, øger tilknytningen mellem fædre og børn, og dermed vanskelighederne ved at kunne gennemleve en senere afbrydelse af kontakten.

Hele bogen kan i virkeligheden ses som et udmærket eksempel på denne problematik, som den igangværende udvikling uundgåeligt vil forstærke.

Forfatterens litteraturvidenskabelige baggrund fremgår af omslagstekst og forord. Skulle begge dele være undgået læserens opmærksomhed, gennemsyres teksten deraf fra bogens side 20. Herfra udgøres substansen af punktvis kronologisk ordnede situationsbeskrivelser af konflikten mellem parterne i og udenfor retten, imellem hvilke man føres på kortere eller længere udflugter, såvel til gammel og ny skønlitteratur som til nyere og ny faglitteratur. På det skønlitterære område kommer man virkelig langt omkring ad veje, hvor forfatteren tydeligvis er på hjemmebane. Det er både underholdende og lærerigt, særligt hvor det anskueliggøres, at konflikten mellem kønnene om børnene jo i virkeligheden er urgammel. Forfatteren har også stiftet bekendtskab med faglitteraturen, men er, ikke overraskende, knapt så velorienteret her. Man fornemmer, at han i en skandinavisk sammenhæng er bedst orienteret om danske udgivelser – hvilket naturligvis ikke skader i relation til bogens oversættelse til dansk – men det kan eksempelvis undre, at en kendt svensk bog, der kunne være en udmærket støtte til forfatterens argumentation, ikke er med.

Som nævnt er dommen, der kommer ud af den retssag, man følger, overraskende – og set med danske øjne – ganske kontroversiel: Dommen idømmer forældrene at fastholde den fælles forældremyndighed, idet der ikke er sket noget faktuel i forløbet siden denne ordnings indgåelse, der problematiserer denne – udover altså, at moderen på et tidspunkt ønsker at være eneindehaver af forældremyndigheden.

Forfatteren lægger op til et nyt syn på den familietype, han ser er under dannelse og som han, måske lidt overflødigt, kalder "fraktal-familien", i hvilken børnene får et større antal voksne, der kan drage omsorg for dem. Foruden de biologiske forældre får de også de sociale, og deres familier, – og foruden de biologiske helsøskende, så også halvsøskende og sociale søskende.

Dette skud for boven på "den kristne norske kernefamilie" vakte en del røre og skab-

te tilsvarende debat i den norske presse – også i den mere seriøse ende af skalaen, da bogen for tre år siden udkom dér. I Danmark har kristendommen ikke det samme tag i befolkningen. Den danske udgivelse af "Far og barn i moderlandet" vil derfor næppe vække megen modstand fra netop denne front. Da udgangen på den retssag, der er bogens baggrund, imidlertid er så kontroversiel, idet den stiller spørgsmålstegn ved megen dansk vanetænkning på området, kan den kun anbefales som et frisk pust ind i et noget stivnet dansk debatklimate.

'Retten til Branet' er udstyret med et efterskrift af Erling Fundal, formand for Foreningen FAR's Lokalafdeling i København.

Søren Friis Smith er aut. psykolog
med specialistanerkendelse